ЗОЛОТОЙ ФОНД ПРЕССЫ 2012

Çĕнтерӳ çулĕ

1930 çулхи ноябрĕн 1-мĕшĕнчен тухать

сайт адресĕ: www.put-pobedy.cap.ru

электронлă адрес: print@vurnar.cap.ru

ВĂРНАР РАЙОН ХАÇАЧĔ • 2012 çул • нарăс /февраль/ уйăхĕн 8-мĕшĕ • юн кун • 16-17/10486/ № • Хакĕ ирĕклĕ

ЯЛ ХУÇАЛĂХĔ

Ӳркенмесен ĕç пулать

Агропромышленность комплексĕ – район экономикин тĕп никĕсĕ. Район администрацийĕн ял хуçалăхĕпе экологи пайĕн пуçлăхне Вячеслав Никифорова районти аграрлă предприятисем 2011 çулта мĕнле ĕçлени пирки каласа пама ыйтрăмăр.

– Вячеслав Петрович, пĕлтĕрхи ĕç кăтартăвĕсемпе паллаштарăр-ха.

– Тĕш тырăсемпе пăрça йышши культурăсене 2011 çулта 13102 гектар çинчен 36 пин тонна ытла çапса тĕшĕленĕ. Вăтам тухăç 26,05 центнерпа танлашнă. Хăш-пĕр хуçалăхсенче кăтарту тата пысăк: «Санары» агрофирмăра – 39 центнер, «Янгорчинăра» – 33, «Мураты» кооперативра – 31,3, Карл Маркс ячĕллĕ тата «Знамя» хуçалăхсенче 30-шар центнер. Фермерсенчен чи кăтартуллă ĕçлекенни – Алексей Игнатьев. Унăн хуçалăхĕнче тĕш тырăсемпе пăрça йышши культурăсене 38 центнер çапса илнĕ.

Пулас тухăç никĕсне пĕлтĕр 5690 гектар хывса хăварнă. Ку вăл планăн 80,1 процентĕ. Ĕçе тухăçлă пурнăçлама йĕпе-сапаллă çанталăк тăни чăрмантарчĕ. Çĕр улми уйрăмах «Санары» агрофирмăра ăнса çитĕннĕ. Тухăç – 305 центнер, «Знамя» кооперативра «иккĕмĕш çăкăра» кашни гектартан вăтамран 250 центнер пухса илнĕ. Районĕпе илсен 1443 гектар çинчен 27078,5 тонна çĕр улми кăларса илнĕ. Вăтам тухăç 187,7 центнер. 2010 çулхи типĕ çанталăк условийĕсенче кашни гектартан вăтамран 138,2 центнер кăна пухса илнĕ. Паянхи кун ял хуçалăх организацийĕсен хранилищисенче сутмалли çĕр улми 8 пин тонна пур, çав шутран 5 пин тонна – çимелли, 3 пин тонна – вăрлăх.

Мĕн пур тытăмри хуçалăхсем аш-пăш 7214,6 тонна (106 процент), сĕт 34205 тонна туса илнĕ. Уйрăмах Кĕçĕн Кипек, Çĕрпел, Мăн Яваш, Малти Ишек ял тăрăхĕсенче выльăх-чĕрлĕх ĕрчетессипе тăрăшни витĕр курăнать. Ял хуçалăх организацийĕсем ӳсĕмлĕ ĕçленĕ: аш-пăш 2690,5 тонна е 2010 çулхинчен 17 процент ытларах туса илнĕ. Чи пысăк кăтарту – Вăрнарти аш-какай комбинатĕнчи хушма хуçалăхĕн. Иртнĕ çул предприятире 1891,4 тонна аш е пĕлтĕрхинчен 24,2 процент ытларах туса илнĕ. Общественнăй секторта 9620,5 тонна сĕт е 2010 çулхинчен 4,2 процент сахалтарах туса илнĕ. Выльăх-чĕрлĕх отраслĕне аталантарнă çĕре пысăк тӳпе хывакансене палăртмалла: Вăрнарти аш-какай комбиначĕ, «Янгорчино», Карл Маркс ячĕллĕ, «Мураты» кооперативсем. Çак асăннă хуçалăхсенче кашни ĕнерен 5000 килограмран кая мар сĕт суса илнĕ. Мĕн пур тытăмри хуçалăхсенче мăйракаллă шултра выльăх 18070 пуç, сысна – 17588, сурăх – 8197 пуç тытаççĕ. Аграрлă предприятисенче кăтарту çапларах: мăйракаллă шултра выльăх-чĕрлĕх 6045 (487 пуç сахалланнă), сысна 13708 пуç усраççĕ. Калас пулать, мăйракаллă шултра выльăх хисепне «Родник» агрофирмăра 179 пуç, «Юнтапара» – 50, «Броневикра» 52 пуç чакарнă. 2010 çулхи типĕ çанталăк апат базине çирĕплетме чăрмав кӳчĕ. Пур хуçалăх та йывăр лару-тăруран тухаймарĕ. Сăвăм чакрĕ. Çавна пула «Хорнзор», «Броневик», «Родник» хуçалăхсем пысăк продуктивлă выльăх тытнăшăн паракан дотацие илеймĕç. Çавăн пекех тепĕр сăлтав вăл – выльăх-чĕрлĕх ĕрчетессипе тĕллевлĕ тăрăшманни. Акă районĕпе иртнĕ çул 100 ĕне пуçне 82 пăру кăна илнĕ, 2010 çулта – 88 пуç пулнă. Хăш-пĕр ял хуçалăх предприятийĕсенче ĕне выльăха, пушмак пăрусене искусстваллă майпа пĕтĕлентерес ĕçе кирлĕ пек йĕркелемен.

– Кадрсем пĕтĕм ыйтăва татса параççĕ теççĕ.

– Ĕнесемпе пушмак пăрусене искусстваллă майпа пĕтĕлентерекен операторсен квалификацине ӳстерме çулсерен пуш уйăхĕнче курс йĕркелеççĕ, райондa конкурс ирттереççĕ. Районта «Агро-инновацисем» организаци Вăрнарти консультаци центрĕ те ĕçлет. 2011 çулта 5 тракторист «Нива» вĕренӳ комбинатĕнче пĕлĕве тарăнлатнă. Çапах та механизаторсем ял хуçалăх организацийĕсенче çитмеççĕ. Нумаях пулмасть Вăрнарти 29-мĕш училище директорĕ Николай Васильев, унăн заместителĕ Михаил Христофоров аграрлă предприятисен ертӳçисемпе тĕл пулу ирттерчĕç, сурхи уй-хир ĕçĕсене пурнăçлама кăçал вĕренсе тухакан специалистсем,

2-мĕш стр.

«Спортсăр хам пурнăçа курмастăп...»

Республика Пуçлăхĕн кăçалхи стипендиачĕсем патшалăх хавхалантарăвне тĕрлĕ енлĕ çитĕнӳсемшĕн тивĕçнĕ. Калининăри вăтам шкулта 11-мĕш класра вĕренекен Елена Иванована стипендие спортри кăтартусемшĕн панă

СТИПЕНДИАТСЕМ

– Пирĕн Шĕнер Ишек ялĕнче спортпа туслашмасăр май та çук. Юнашарах вăрман, çырмасем – вĕсенче илĕртсе тăсăлакан йĕлтĕр йĕрĕ çине кам тăмĕ? – тет пултаруллă спортсменка.

Çăмăл атлетикăн çамрăк «çăлтăрĕ». Районти ăмăртусенче çеç мар, республика чемпионачĕсенче те пĕрре мар çĕнтерӳ пьедесталĕ çине хăпарма тивĕçнĕ, вăрнарсен спорт çитĕнĕвĕсен енчĕкне пĕрре мар медаль кӳнĕ. Йĕлтĕр чупăвĕсенче те ăна хăй ӳсĕмĕнче çитекен çук.

Ачаранах тĕвĕленнĕ туртăма физкультура учителĕ Александр Федорович Михайлов кулленхи тренировкăсенче аталантарма пулăшать. Сывă пурнăç йĕркин пĕрремĕш урокĕсем асрах – тĕрĕс чупманни, тĕрĕс ярăманни сывлăха та сиенлеме пултарать.

Çитĕнӳ вара нихăçан та ăнсăртран килмест – спорт чăннипех те пысăк ĕç. Лена çак ĕçе яланах çине тăрса, чунтан пурнăçлать. Сывăх çыннисен хавхалантарăвĕ те пысăк вырăн йышăннă – ашшĕпе амăшĕ йывăрлăха пăхмасăр хĕрача валли спорт хатĕрĕсем туянма нихăçан та укçа-тенкĕ хĕрхенмен. «Спортсăр паян эп хам пурнăçа курмастăп. Вăл мана кун йĕркине тĕрĕс палăртма, дисциплинăна пăхăнма пулăшать. Çавăн пекех – тĕллевсем лартма тата кирек мĕнле пулсан та вĕсене пурнăçлама», – пĕлтерет Лена.

Республика Пуçлăхĕн стипендийĕ ахаль награда çеç мар, вăл тата та малалла кайма, пысăкрах çитĕнӳсем патне ăнтăлма хистет. Елена Иванова та республика Пуçлăхне Михаил Игнатьева, тăван Калинино шкулĕн директорне Татьяна Павловна Ефимована, вĕрентекенĕсене тав тума манмасăр пурин шанăçне тӳрре кăларма сăмах парать.

С.ЧИКМЯКОВА.

Промышленноç кăсăклантарать

«Россия 1» тата «Россия 24» каналсем «В центре внимания» циклăн черетлĕ программине эфира кăларнă. Çĕнĕ кăларăмра промышленноç модернизацийĕн, ĕç рынокĕн тата çĕнĕ йышши специалистсене хатĕрлес ыйтусене пăхса тухаççĕ. Студи хăнисем – Чăваш енĕн Министрсен Кабинечĕн Председателĕ Иван Моторин, ЧР Патшалăх Канашĕн депутачĕ, «Элара» общество генеральнăй директорĕ Андрей Углов, Раççейри пуçламăш тата вăтам професси пĕлĕвĕ паракан учрежденисен директорĕсен Союзĕн вице-президенчĕ Алексей Судленков, ЧР Патшалăх Канашĕн депутачĕ Игорь Кушев предприниматель тата ытти сем.

Передачăна «Россия 24» информаци каналĕпе февралĕн 12-мĕшĕнче 19 сехет те 30 минутра пăхма пултаратăр.

Хамăр инф.

Сивĕ...

Чăваш енре кăрлачра шăнса 19 çын вилнĕ. Вĕсем пурте тенĕ пекех ӳсĕр пулнă. Çав шутра 4 çын пурнăçĕ Çĕрпӳ районĕнче татăлнă, Шупашкар тата Красноармейски районĕсенче икшер çын вилнĕ, Çĕмĕрлере, Пăрачкав, Вăрнар, Шупашкар, Куславкка, Вăрмар районĕсенче тата Çĕнĕ Шупашкарта – пĕрер.

Следстви комитечĕн республикăри управленийĕн пĕлтернĕ тăрăх, вилнисене урамра та, хутса ăшăтман пӳртсенче те тупнă. Çавна май асăрханулăх пирки манма юрамасть. МЧС ĕçченĕсем шартлама сивĕре инкек-синкек нумайланма пултарасси пирки калаççĕ. Вĕсем электролинисем татăлассипе, ăшăпа тивĕçтерекен пăрăхсем сиенленессипе, пушарсемпе сыхăнма пултараççĕ. Çакна тĕпе хурса çăлавçăсем çак кунсенче уйрăм режимпа ĕçлеççĕ.

ПРОСЬБА ПОМОЧЬ

Из-за сильных морозов лопнули трубы отопительной системы в церкви Архангела Михаила в с. Артеменькино. Просим оказать посильную помощь в восстановлении отопления Храма. Желающим оказать помощь Храму:

Местная религиозная организация православный Приход храма Михаила Архангела с.Артеменькино Вурнарского района Чувашской Республики Чебоксарско-Чувашской Епархии Русской Православной церкви (Московский Патриархат)

Чувашский РФ ОАО «Россельхозбанк» г.Чебоксары ИНН 2104002327, БИК 049706752, р/с 40703810311070000030 к/с 30101810600000000752

К СВЕДЕНИЮ НАСЕЛЕНИЯ!

10 февраля 2012 года в 11 часов в здании прокуратуры Вурнарского района по адресу: п.Вурнары, ул.Ленина, д.75 будет осуществляться личный прием граждан старшим помощником прокурора Чувашской Республики по обеспечению собственной безопасности старшим советником юстиции Мироновым С.Д.

Предварительная запись по телефонам: 8(83537) 2-54-04, 8(83537) 2-51-76.

ÇАНТАЛĂК

Кĕçнерни кун
9.2
кăнтăрла -15
çĕрле -20

Эрне кун
10.2
-15
-18

Шăмат кун
11.2
-14
-18

«Метеоновости» информаци агентствин информацийĕ тăрăх.

Чăн-чăн полковник

Январьлă хушамачĕшĕн кăна мар, ытларах пархатарлă та курăмлă ĕçĕсем тăрăх ăна хамăр районта та, республикăра та лайăх пĕлеççĕ. Геннадий Бурмистров тесен, куç умне пултаруллă спортсмен, чаплă йĕркелӳçĕ тата милици полковникĕ тухса тăрать

Хĕрĕх çула яхăн çывăх пĕлекен юлташăмпа унăн юбилейĕ умĕн тĕл пулса калаçма тӳр килчĕ. Ĕненес килмесен те килĕшме тивет – Геннадий Ефремович февралĕн 10-мĕшĕнче утмăл тултарать. Шăкăл-шăкăл калаçура вăл хăй ку таранччен утса тухнă кун-çулĕн сукмакĕпе тепĕр хут утăмларĕ тейĕн.

– Пире, вăрçă хыççăнхи çулсенче çуралнисене, Тăван çĕршыва юратма, çирĕп сывлăхлă, вăйлă пулса çитĕнме ачаран çине тăрса хăнăхтарнă, – тет Г.Бурмистров. – Эпĕ, çемьери виçĕ хĕрпе виçĕ ывăлтан чи кĕçĕнни пулнă май, аслисене кура-ши, утма тытăнсанах спортпа туслашнă.

ЮБИЛЕЙ

Утмăлмĕш çулсенче Хапăсри шкулта физкультура учителĕ Эрик Кузьмич Кузнецов коньки спортне аталантарассипе нумай тимленĕ. Вăл пысăк шанăç паракан Гена Бурмистрова спортăн çак енĕн вăрттăнлăхĕсене çине тăрса вĕрентнĕ. Тĕрĕссипе, ял ачисем вăй-хал тата тӳсĕмлĕх тĕлĕшĕнчен яланах палăрса тăнă. «Пирĕн йытă хăваласа çӳреме вăхăт пулман, çулла колхозра вăй хунă, ĕненмелле мар пек, анчах ĕç хыççăн волейболла е футболла выляма та мехел çитернĕ, – аса илет Геннадий Ефремович. – Хĕлле конькипе ярăннă, йĕлтĕрпе чупнă».

Коньки тенĕрен, Геннадий хĕл кунĕсенче эрнере виçĕ хутчен Вăрнарти «Химик» стадиона çӳренĕ, кунта Гарий Анатольевич Алексеевпа Юрий Матвеевич Краснов тренерсем патĕнче ăсталăха туптанă. Вăрнар юханшывĕ пăрпа витĕнсен кунта конькипе чупакансен ăмăртăвĕсем хĕрӳ иртнĕ. 500, 1000 тата 1500 метрлă дистанцисенче Геннадий Бурмистров темиçе хутчен те район чемпионĕ, çиччĕмĕш класра чухне республика чемпионĕ пулса тăнă. Ăна çамрăксен пĕрлештернĕ командине илнĕ. «Урожай» ирĕклĕ спорт общество ялти спортсменсем хушшинче иртнĕ вуншар ăмăртăва хутшăнса Раççейри тĕрлĕ хуласенче пулнă Хапăс çамрăкĕ. Лайăх кăтартусемпе савăнтарнă.

Ачалăхри йывăр пурнăçа пĕрле пайланă тусĕсемпе – Вениамин Барановпа, Николай Есенцевпа, Вячеслав Степановпа, Александр Яковлевпа – Геннадий Ефремович халĕ те тачă çыхăну тытать.

– Утмăлмĕш çулсен пуçламăшĕнчи выçăллă-тутăллă пурнăçа аслăраххисем манман пуль, – калаçăва малалла тăсать Г.Бурмистров. – Çăкăр туянма Вăрнара çӳреттĕмĕр. Аслисем ĕçре пулнă пирки çак тивĕç пирĕн çине тиеннĕччĕ. Вунă пуса перекетлес тесе автобуспа кайман, ултă çухрăма утса-чупса тухаттăмăр. Пĕр çăкăршăн черетре виçĕ-тăватă сехет тĕмсĕлеттĕмĕр.

Савăнăçлă самантсем те асран тухмаççĕ. Вуннăмĕш класа çӳреме тытăнсан Тюменьти аккăшĕ Геннадие питĕ килĕшӳллĕ, йăмăх хура лавсан костюм ярса панă. Чаплă парнешĕн хĕпĕртенипе пĕлĕте вĕçсе хăпарманни кăна.

Вăтам шкул хыççăн института вĕренме кĕнĕ пулсан, тен, Геннадий Ефремовичăн пурнăçĕ урăхларах çулпа каятчĕ. Пĕр балл çитменни ура хунă. Шăпаран иртеймĕн теççĕ мар-и? Хапăс каччи районти çар комиссариачĕ урлă Канашра водителе вĕренсе тухать. Ăна Пĕтĕм Раççейри ирĕклĕ пушар обществин районти уйрăмне инструктора йышăнаççĕ. Водитель тивĕçне те хăех пурнăçланă. Çивĕч те вăр-варскер районти кашни яла, предприятипе организацие çитет, пушар хăрушсăрлăхĕ енĕпе лекцисем вулать.

Çулталăкран Г.Бурмистровăн çара кайма ят тухать. Приморье крайĕнчи Уссурийск хулине, автомобиль çарĕсене, лекет. Ăна, çара киличченхи ĕçне кура, гарнизонти пушар командине çирĕплетеççĕ. Спортпа туслăскер кунта та кĕçех палăрать. Хапăс йĕкĕчĕ пушар-прикладной спорт енĕпе çар округĕнчи ăмăртусене хутшăнса чи лайăх кăтартусем тăвать, СССР спорт мастерĕн нормативне тултарать. Команда Мускавра Пĕтĕм Раççейри ăмăртура та вăй виçме тивĕç пулнă.

Пултаруллă салтака Уссурийскри автомобиль-команда аслă çар училищине запасри офицерсем хатĕрлекен курссене вĕренме янă. Ăна чи лайăх паллăсемпе вĕçленĕ хыççăн Г.Бурмистров кĕçĕн лейтенант автомобиль взвочĕн командирĕ пулса тăнă. Çамрăк офицера парти членĕн кандидатне илнĕ. Анчах пурнăçне Совет Çарĕпе çыхăнтарма шăпа пӳрмен. «Тĕнче хĕрринче» хĕсметре тăракан кĕçĕн ачине тăван яла, тĕп киле таврăнма ыйтса ашшĕпе амăшĕ çыру хыççăн çыру ăсатнă.

1973 çулта, çуралнă çĕршыва саврăнса çитсен, Геннадий Бурмистрова, ят илнĕ спортсмена, парти райкомне чĕнтернĕ, яваплă ĕç сĕннĕ. Турткаланса тăман, тӳрех килĕшнĕ. Çапла, çирĕм пĕррери çамрăк райĕçтăвком çумĕнчи физкультурăпа спорт комитечĕн председателĕ пулса тăнă. Çичĕ çула яхăн шанчăклă туртнă çак йывăр лава. Шăпах Геннадий Ефремович комитета ертсе пынă çулсенче Вăрнар тăрăхĕнче физкультурăпа спорт ĕçне çӳллĕ шая çĕклеме пултарнă. Лайăх астăватăп: канмалли кунсенчен кашниййĕнче тенĕ пекех Вăрнарта спортăн тĕрлĕ енĕпе республика шайĕнчи ăмăртусем иртетчĕç. Вăрнарсем вара яланах малтисем пулнă. Çав çулсенче çăмăл атлетика, йĕлтĕр спорчĕ, ГТОн нумай енлĕ ăмăртăвĕсем, биатлон тата ытти те уйрăмах вăйлă аталаннă. Массăллă спорта тата сывлăхлантаракан ĕçе лайăх йĕркеленĕшĕн пирĕн район икĕ хутчен республика Министрсен Канашĕн тата облсовпрофăн куçса çӳрекен Хĕрлĕ ялавне, комсомол Тĕп комитечĕн куçса çӳрекен Кубокне тивĕçнĕ. Геннадий Ефремович пуçарнипе Совет Союзĕн Геройне Анатолий Иванова халалласа Аслă Çĕнтерӳ кунĕнче Вăрнар – Хапăс – Вăрнар маршрутпа чупу ирттерме тытăннăччĕ.

– Районта спорт шкулĕсене иккĕ таран уçма май килтертĕмĕр, – тет Г.Бурмистров. – Ачасене спорта явăçтарассипе Владимир Егоров, Станислав Зубов, Геннадий Александров чуна парса ĕçленине халĕ те ăшшăн аса илетĕп. Спорт ветеранĕсем те – Николай Антонович Старшов, Александр Тимофеевич Песков, Валерий Миронович Миронов, Петр Павлович Павлов, çавăн пекех «Урожай» ирĕклĕ спорт обществăн районти ертӳçи Геннадий Иванович Репин нумай пулăшнă.

Вăтăр виçĕ çул каялла Г.Бурмистров пурнăçĕнче çĕнĕ тапхăр пуçланнă – партин Чăваш обкомĕн бюровĕн йышăнăвĕпе ăна Шалти ĕçсен министерствин органĕсене службăна янă. Геннадий Ефремовича шалти ĕçсен Вăрнар районĕнчи пайĕн пуçлăхĕн заместительне çирĕплетнĕ. «Виталий Артемьевич Степановпа ĕçлеме çăмăлччĕ, – аса илет Г.Бурмистров. – Вăл воспитани ĕçне мала хуратчĕ, коллективра спорт ĕçне аталантарса яма нумай пулăшрĕ. Пирĕн волейболистсем районта чи вăйлисен шутĕнче пулнă. Кӳршĕллĕ районсенчи милиционерсемпе, çавăн пекех республикăри Шалти ĕçсен министерствин тĕп аппарачĕн командипе час-часах вăй виçнĕ. Анатолий Максимов, Николай Ведин, Владимир Николаев, Петр Лисичкин, Василий Паньков, Станислав Порфирьев, Валерий Казаков ăста выляниле сахал мар çĕнтерӳ тунă».

1985 çулта Геннадий Ефремовича Шупашкара тата яваплăрах ĕçе куçарнă. Республикăри Шалти ĕçсен министерствин пĕр подразделенине икĕ çул ертсе пынă хыççăн тĕп аппарата куçарнă. Ăна чи йывăр уйрăма – участокри инспекторсен службине – шанса панă. Хăватлă çĕршыв саланса каяс умĕнхи ахăрсамана тапхăрне манман-ха. Ют пурлăха çаратнă, çынна çын вырăнне хума пăрахнă тĕслĕхсем вуншар хут ӳссе кайнă. Лăпкă мар лару-тăрура милицин участоксенчи инспекторĕсене уйрăмах йывăр килнĕ. Пăтрану тапхăрĕнче участоксенчи инспекторсен йышне ӳстерме, вĕсем валли ятарлă ĕç пӳлĕмĕсем уйăрма, çыхăну хатĕрĕсемпе, мотоциклсемпе тивĕçтерме май килнĕ. 1991 çулта участоксенчи инспекторсен службии шалти ĕçсен системинче уйрăм тытăм пулса тăнă. Г.Бурмистрова çак служба пуçлăхĕн заместительне çирĕплетнĕ. 1996 – 2004 çулсенче вăл ку уйрăм пуçлăхĕнче, Министр заместителĕн заместителĕнче тимленĕ. Республикăри тĕп участковăйăн нумай ыйтăва татса пама тивнĕ. Çула çитменнисем, потребитель рынокĕнчи йĕркесĕрлĕхпе кĕрешес, хыпарсăр çухалнисене шыраса тупас т. ыт. те тĕлĕшпе çыхăннă ĕçсем хушăнсах пынă.

Геннадий Ефремович Чечняра тăватă хутчен пулнă, çапăçу служба хушăвĕсене пурнăçланă. Патшалăх наградисене тивĕçнĕ. Унăн кăкăрне «Шалти ĕçсен министерствин службинчи хастарлăхшăн», çавăн пекех «Шалти ĕçсен министерствин службинчи тӳрĕ кăмăллă ĕç-хĕлшĕн», «Обществăри йĕркелĕхе сыхлас ĕçре палăрнăшăн» медальсем тата Жуков медалĕ илемлетеççĕ. «Чи хаклă награда – «Раççей Федерацийĕн Шалти ĕçсен министерствин Хисеплĕ сотрудникĕ», – пĕлтерет Г.Бурмистров. Милици полковникне «Чăваш Республикин тава тивĕçлĕ юрисчĕ» хисеплĕ ят панă.

Халĕ Геннадий Ефремович республика тĕп хулинче «Интех» компани директорĕнче вăй хурать. Пушă вăхăтра юлташĕсемпе сунара тата пулă тытма çӳреме юратать. Икĕ хĕрĕпе ывăлĕ ашшĕпе амăшне пилĕк мăнук парнеленĕ.

Хамăрăн пултаруллă та çаврăнăçуллă ентеше, чăн-чăн полковника, хисеплĕ Геннадий Ефремович Бурмистрова юбилей ячĕпе ăшшăн саламласа çирĕп сывлăх, телей, ăнăçу сунатпăр.

В.НИКОЛАЕВ.

Ӳркенмесен ĕç пулать

(Вĕçĕ. Пуçл. 1 стр.).

пулас механизаторсем, хатĕр пулнипе çирĕплетрĕç. Каласа хăвармалла, ял хуçалăх таварне туна илекенсене çур аки ирттерме дизтопливăн хакне 30 процент таран чакарса парĕç.

– Ĕç укçине тивĕçлĕ тӳлени пĕлтерĕшлĕ.

– Ĕçлеме условисем туса панипе пĕрлех шалу тивĕçлĕ тӳлесси, тӳрĕ кăмăллă тăрăшакансене моральпе пурлăх тĕлĕшĕнчен хавхалантарасси пирки асра тытмалла. Иртнĕ çулхи кăтартусене илсессĕн çакă яр уççăн курăнать: «Санары» агрофирма ĕçченĕсене чи пысăк шалу – вăтамран 12366 тенкĕ – тӳленĕ. Вăрнарти аш-какай комбиначĕн хушма хуçалăхĕнче вăй хуракансем вăтамран 12158 тенкĕ, Карл Маркс ячĕллĕ кооперативра тимлекенсем 11148 тенкĕ илнĕ. Анчах та ĕç укçи «Родина», «Родник», «Юнтапа», «Гвардеец» хуçалăхсенче 4330–5240 тенкĕпе кăна танлашнă.

– Хушма хуçалăхсене, фермер хуçалăхĕсене аталанма патшалăх сумлă пулăшу парать.

– Акă «Агропромышленность комплексĕн аталанăвĕ» наци проекчĕпе килĕшӳллĕн хушма хуçалăха аталантарма 2006 – 2011 çулсенче 3234 çын çăмăллăхлă кредита тивĕçнĕ. Илнĕ укçапа усă курса вите-хуралтăсем çĕкленĕ, выльăх-чĕрлĕх, пĕчĕк калăпăшлă техника туяннă. Патшалăх «Фермер ĕçне пуçăнакан», «Çемье ферми» программăсене пурнăçа кĕртекенсене пулăшма палăртнине ырлатăп. Ял ĕçчĕнĕсем ял хуçалăх продукцине туса илме тата хавхаланĕç. Фермер ĕçне пуçăнакансем акă 1,1 миллион тенкĕ гранта тивĕçме пултараççĕ. Вăрнар районĕнчи пуçаруллă 8 çын кирлĕ документсене Чăваш Республикин ял хуçалăх министерствине кайса панă ĕнтĕ, конкурс пĕтĕмлетĕвĕсене кĕтеççĕ. «Çемье ферми» программăна пурнăçа кĕртекенсене кредитпа тивĕçтерессĕ, 60 процентне республика тата федераци бюджечĕсенчен субсидилеççĕ. Çемье ферми çĕклес енĕпе Пăртасри В.Антонов фермер тăрăшасшăн. Ӳркенменнисен ĕмĕчĕ пурнăçланатех.

– Мĕн пур тытăмри хуçалăхсенче мехпарксене пуянлатассипе мĕнле тăрăшаççĕ?

– Техника – ял хуçалăхĕн «чĕри». Мехпарка çĕнетсе пымасăр агропромышленность комплексне аталантараймастăн. Пĕлтĕр мĕн пур тытăмри хуçалăхсем 20 техника туяннă, çав шутран 11 трактор, тĕштырă выракан 6 комбайн, выльăх апачĕ хатĕрлекен 3 комбайн. Палăртмалла, килти хушма хуçалăх тытакансем те – А.Петров, А.Моисеев, А.Зайцев, А.Сергеев – хурçă «утсем» илнĕ.

Е.ТИКИНЕВА
калаçнă.

В.И.ЧАПАЕВ ÇУРАЛНĂРАНПА 125 çул çитнĕ май

Çапăçăва ăмăрткайăкла вирхĕннĕ...

Февралĕн 9-мĕшĕнче пирĕн мухтавлă ентешĕмĕр, пултаруллă çар йĕркелÿçи, çар пуçĕ, граждан вăрçин легендарлă паттăрĕ Василий Иванович Чапаев çуралнăранпа 125 çул çитет. Ун пирки легендăсем, халăх юррисем хунă, халапсем хывнă, илемлĕ произведенисем, наука тата наукăпа популярлă кĕнекесем нумай çырнă, хаçатсемпе журналсенче пиншер статья пичетленнĕ.

Пирĕн ентеш çинчен çырнă изданисенчен А.В.Изоркин редакциленипе 1987 çулта пичетленсе тухнă «Василий Иванович Чапаев» монографи тĕпчевĕ уйрăмах хаклă. Унччен В.И.Чапаев çинчен çакăн евĕрлĕ наукăлла биографи пулман. Акă мĕн çинчен калаççĕ унăн страницисем.

В.И.Чапаев 1887 çулта Хусан кĕпĕрнинчи Шупашкар уесĕнчи Будайка ялĕнче (1940 çулта вăл Шупашкар хула йышне кĕнĕ) хресчен çемйинче çуралнă. Вĕçĕмсĕр нуша, тырă начар пулни, ачасем вилни 1893 çулта Чапаевсен çемйине тăван кĕтесе яланлăха хăварма хистенĕ. Пурăнмалли çĕнĕ вырăна вĕсем Самар кĕпĕрнинчи Николаев уесĕнчи Балаково салине суйласа илнĕ. Вĕсем кунта вырнаçса чĕрĕк ĕмĕр хушши пурăннă. Йывăр ачалăхпа çамрăклăх пулас халăх геройĕн вăйлă кăмăл-туйăмне туптанă.

Василий Чапаев вун пилĕк çултан ĕçе кÿлĕннĕ. 1902 çулта вăл Балаковăри Лопатин алăстин столяр мастерскойĕнче вăй хума тытăннă. Икĕ çултан паллă ăстаçă И.Г.Зудин патне куçнă. Каярахпа, платник тата столяр ĕçне тĕплĕн алла илнĕ хыççăн, ашшĕпе тата пиччĕшĕсемпе пĕрле Атăл тăрăхĕнчи хуласенче çуртсем, çăнăх авăртакан армансем туса хута янă.

1914 çулхи сентябрьте В.Чапаева фронта илсе кайнă. Карпат тăрăхĕнчи тертлĕ çапăçусенче пĕрремĕш разрядри фельдфебеле çитнĕ. Çапăçусенче темиçе хут аманнă, виçĕ Георгий хĕресне тата Георгий медальне тивĕçнĕ.

В.И. Чапаевăн граждан вăрçи çулĕсенчи паттăрлăхĕ çинчен «Легендарный начдив» сборникре (1986 ç.) тĕплĕ каласа кăтартнă.

1917 çулта уес Канашĕн съезчĕ В.И.Чапаева Самар кĕпĕрнинчи Николаев уесĕн çар комиссарне суйланă. Вăл казаксене, чех тата словак корпусне хирĕç çапăçнă. Чапаев Совет çар ăсталăхне пысăк тÿпе хывнă. Уйрăмах В.И.Чапаевăн таланчĕ А.В.Колчак çарĕсене хирĕç пынă çапăçусенче палăрнă. Пирĕн ентеш ертсе пынипе стрелоксен 25-мĕш дивизийĕ 1919 çулхи июнĕн 9-мĕшĕнче Уфана, июлĕн 11-мĕшĕнче Уральска алла илнĕ. Çар ĕçĕсене ăнăçлă ертсе пынăшăн Василий Ивановича Хĕрлĕ Ялав орден панă.

1919 çулхи сентябрĕн 5-мĕшĕнче шурă гвардеецсем 25-мĕш дивизин Лбищенск хулинче (халĕ Казахстанри Хĕвеланăç-Казахстан облаçĕнчи Чапаев сали) вырнаçнă штабĕ çине кĕтмен çĕртен тапăннă чухне Василий Иванович Чапаев пуçне хунă. Вăл мĕнле вилни тĕрĕссипе паллă мар.

Халăх çар пуçĕн В.И.Чапаевăн мухтавлă ятне асра тытса стрелоксен 25-мĕш дивизине унăн ятне панă. Тăван çĕршывăн Аслă вăрçин çулĕсенче дивизи Одессăна, Севастополе хÿтĕленĕ çĕре хутшăннă. Унăн йышĕнчен Совет Союзĕн 77 Геройĕ тухнă, вĕсенчен тăваттăшĕ – И.Кувин, И.Кабалин, С.Андреев, К.Антонов – пирĕн ентешсем.

Граждан вăрçин легендарлă паттăрĕ В.И.Чапаев халĕ те çĕршыв çыннисен асĕнче.

Шупашкарти унăн ячĕллĕ мемориал комплексне халăх йышлăн килсе çÿрет. Республикăри урамсене, предприятисене, çавăн пекех карапсене В.И.Чапаев ятне панă. Ун пирки кĕнекесем, поэмăсем нумай çырнă, «Чапаев» илемлĕ фильм кăларнă.

И.КАПИТОНОВА,
Чăваш Республикин патшалăх кĕнеке палатин тĕп библиографĕ.

С.УЙКАС

Çуна Çимун мыскари

КАЛАВ

Араб ăсчахĕ Абу-ль-Фаридж палăртнă тăрăх, эрех ĕçекен çын ĕçнĕçемĕн тăватă тĕрлĕ чĕр чуна çаврăнать имĕш. Кăштах ĕçсен вăл павлин пек саркаланса каçăрăлма пуçлать. Унтан упăте пек пуринпе те выляма-шÿтлеме тытăнать. Нумайрах ĕçнĕçемĕн вăл арăслана куçать – пурне те хăратать, пуринпе те хирĕçет. Юлашкинчен сысна пек пылчăк ăшне кĕрсе выртать.

Чăннипе, ытти çынсем мĕнле пулнине çирĕплетсе калаймастăп эпĕ, анчах та хамăр ялти Çуна Çимунĕ çинчен каласа пама пултаратăп. Çимун урă чухне йĕркеллех çÿрет-ха, никампа та хирĕçмест, никама та сивĕ сăмах каламасть, ют хĕрарăмсем çумне те çулăхмасть. Анчах та пĕр-ик черкке пушатнă хыççăн куçне хĕсме пуçлать. Кам çине те пулин пăхать те сылтăм куçĕпе вылятса илет, пуçĕпе аяккалла сулса кăтартать. Хамăр ялсем вăл хăтланнине хăнăхса çитнĕ ĕнтĕ, нимĕн те шарламаççĕ. Пĕррехинче Çимунăн кÿршĕ ялта пурăнакан пуçани хăйĕн çуралнă кунне паллă тума шутланă. Ара, 50 çул тултарать вĕт-ха. Юбилее паллă тума çулталăкри сыснине пусса шÿрпе пĕçернĕ. Шÿрпе çиме тус-тăванне, кÿршĕ-аршине чĕннĕ. Хĕллехи сивĕ каç Çимун та çуна çине юнашар арăмне лартрĕ те çил пек вĕçтерчĕ кÿршĕ ял еннелле. Вĕсем çитнĕ çĕре хăнасен пуçĕсене эрех сĕрĕмĕ çаврăрма та ĕлкĕрнĕччĕ ĕнтĕ. Алăкран кĕнĕ-кĕменех Çимуна пуçани ыталаса илчĕ те хăйĕн аслати пек сассипе кĕмсĕртеттерме пуçларĕ.

– О-о-о, пуçана! Кая юлса çÿрен, уншăн штрафной, виçĕ черкке харăсах ĕçен. Çул çинче шăнма ĕлкĕрнĕ Çимун хирĕçлемерĕ, панă черккесене веçех пушатрĕ. Унтан Çимуна сĕтел хушшине кĕртсе лартрĕç. Вăл кĕрекере ларакансене пăхса çаврăнчĕ. Пĕр хĕрарăм çине пăхнă чухне хăй сисмесĕрех сылтăм куçне хĕссе илчĕ те пуçĕпе алăк еннелле сулса кăтартрĕ. Унтан тепĕр черкке сăмакун пушатрĕ те юнашар ларакан арçынпа калаçма пуçларĕ. Калаçнăçемĕн черккесем татах пушанчĕç. Нумай пулчĕ-и, сахал-и – Çимун умне шăнса кайнипе сиксе чĕтрекен хĕрарăм çитсе тăчĕ. Çимун ăна-кăна ăнланса иличчен хĕрарăм Çимуна хăлха чиккинчен туртса çапрĕ.

– Эсĕ мĕн, манран, пĕччен хĕрарăмран, кулас терĕн-им? Мана кил картине кăларса ятăн та хăв сăмакун кÿпсе ларатăн!

Çимун аллипе хăлхине ярса тытрĕ, хирĕç нимĕн калама та пултараймарĕ:

– Эп... мĕн... эп... эп...

Сиссе те юлаймарĕ Çимун: урса кайнă хĕрарăмăн чышкисем лекнипе икĕ куçĕнчен те хĕлхемсем сирпĕнчĕç.

– Эп сана-и, эп сана, хамран мăшкăлаттармас, çур сехет ытла кĕтсе тăтăм сана, куçна хĕссе, пуçна сулса мана тухма хушрăн, хăв вара çаплах кунта ларан, хăçанччен кĕтмелле ман сана?

Тарăхнипе хăйне-хăй чарайман хĕрарăм Çимуна икĕ алăпа çÿçĕнчен ярса илсе лăскама пуçларĕ. Кун пек пăтăрмаха кĕтмен Çимун хăйне хÿтĕлеме те пултараймарĕ. Çынсем пулăшнипе кăна çăлăнса тухрĕ урса кайнă хĕрарăм аллинчен.

Тепĕр кунне яла Çуна Çимунĕ куç айĕнчи икĕ пысăк «хунарпа» çутатса таврăнчĕ. Çакăн хыççăн куç хĕсме пăрахрĕ вара.

Проектсене лайăхлатма сĕннĕ

Чăваш Республикин Строительство министерствин экспертиза управленийĕ Вăрнар районĕнчи Чăрăшкас Мăратри икĕ урамра автомобиль çулĕ хывмалли çырмана пăрăх хурса, тăпра хăпартса çула çыхăнтармалли проектсене пурнăçлама сĕннĕ.

ТИСКЕРЛĔХ

Туалетра пытанса ларнă

РФ Следстви комитечĕн Чăваш Республикинчи Следстви управленийĕн районсем хушшинчи Çĕмĕрлери пайĕ хамăр районти 23-ри çамрăк тĕлĕшпе пуçарнă уголовлă ĕçпе следстви вĕçленнĕ. Ăна ют пурлăха вăрланă тата хĕрарăма мăшкăланă тесе айăплаççĕ.

Уголовлă ĕç материалĕсенчи информаци тăрăх, пĕлтĕрхи ноябрĕн 9-мĕшĕнче каçхине вăл паллакан 33-ри хĕрарăм патне килнĕ. Çамрăк, иккĕшĕ пĕрле эрех ĕçкеленĕ хыççăн, хĕрарăм çумне çулăхма тытăннă. Лешĕ хирĕç пулнине кура çÿçĕнчен ярса илнĕ, хăйĕн çамкипе сăмса кăкĕ тĕлĕнчен çапнă. Хĕрарăмăн амăшĕ, хăраса ÿксе, кÿршĕсем илтчĕр тесе стенана шаккама пуçланă, пулăшу чĕнме ыйтнă. Çамрăк çак вăхăтра хваттертен тухса тарма ĕлкĕрнĕ. Анчах инçех кайман курăнать, хĕрарăмăн амăшĕ кÿршĕсем патне каçсанах вăл хваттере таврăнса алăка шал енчен питĕрнĕ. Хваттерте урăх никам та çуккипе усă курса хĕрарăма мăшкăланă. Алăка хыттăн шакканине илтсен хайхискер пытанма вырăн шырама пуçланă. Туалетра хупăнса ларнăскере, ăна каярахпа полици сотрудникĕсем тупнă.

Кунсăр пуçне следовательсем ку çамрăк ялта пĕр гаражран моторлă пăчкă вăрлама пултарнине те палăртнă.

Следовательсем айăплав тĕлĕшпе çирĕплетÿ базине туллин пухнă, уголовлă ĕçе Вăрнар район судне ярса панă.

Хамăр инф.

Тÿлевсĕр юридици пулăшăвĕ

Юридици пулăшăвĕ илмелли правона РФ Конституцинче çирĕплетсе хăварнă. Саккунпа палăртнă тĕслĕхсенче юридици пулăшăвĕпе тÿлевсĕр тивĕçтереççĕ. Ку ыйтăва «Раççей Федерацийĕнчи тÿлевсĕр юридици пулăшăвĕ çинчен» саккунра тĕплĕн ăнлантарнă.

ПРАВО

Унта хăш ушкăнри граждансен тÿлевсĕр юридици пулăшăвĕ илме право пуррине те палăртса хăварнă. Маларахри «Раççей Федерацийĕнчи адвокат ĕçĕ-хĕлĕ тата адвокатура çинчен» саккунпа танлаштарсан, халĕ перечене татах та анлăлатнă. Кунта – I тата II ушкăн инваличĕсем, Тăван çĕршывăн Аслă вăрçин ветеранĕсем, Совет Союзĕн Геройĕсем, сахал тупăшлă çемьесем е пĕччен пурăнакансем, инвалид, тăлăх тата ашшĕ-амăшĕн хÿтлĕхĕсĕр юлнă ачасем (вĕсен саккунлă представителĕсем).

РФ субъекчĕсен саккунĕсемпе палăртнă тĕслĕхсенче чиновниксем граждансене право консультацийĕсĕр пуçне анлăрах пулăшупа та тивĕçтерме – ун ячĕпе çăхав, заявлени тата право документне хатĕрлесе пама, унăн интересĕсене судра, патшалăх тата муниципаллă органĕсемпе организацийĕсенче хÿтĕлеме – пултараççĕ.

Хальхи вăхăтра ЧР Юстици министерстви «Чăваш Республикинчи тÿлевсĕр юридици пулăшăвĕ çинчен» саккун проектне хатĕрленĕ.

М.КУЗЬМИН,
Раççей юрисчĕсен Ассоциацийĕн Чăваш енри уйрăмĕн аппарачĕн ертÿçи.

01 СЛУЖБА ПĔЛТЕРЕТ

Çуртран кĕл купи юлнă

Иртнĕ кĕçнерни кун 17 сехет тĕлĕнче «01» пĕрлĕхлĕ пулăшу номерĕ çине поселокри Первомайски урамĕнче çурт çунни çинчен пĕлтернĕ.

МЧС-ăн республикăри Тĕп управленийĕн информацийĕ тăрăх, инкек кил хуçи çулăмпа асăрханусăр пулнăран тухнă. Вăл кăмакаран кĕле курупка çине кăларнă та çенĕке тухса лартнă. Сÿнсе пĕтмен кĕл майĕпен çакнашкал хăрушă пушар сăлтавĕ пулса тăнă та. Вут-çулăм кĕçех пĕтĕм çурта çавăрса илнĕ, юнашар вырнаçнă çуртсемшĕн те хăрушлăх кăларса тăратнă.

Пушара сÿнтерме Вăрнарти виçĕ пушар расчечĕ хутшăннă. Йывăç çурт тĕпĕ-йĕрĕпе çунса кĕлленнĕ, анчах пушар сÿнтерекенсем ытти хуçалăхсене пысăк инкекрен çăлса хăварма пултарнă.

И.СЕРГЕЕВА.